د. حوسێن بەشیریە

کۆمەڵناسی سیاسی

ڕۆڵی هێزە کۆمەڵایەتییەکان لە ژیانی سیاسیدا

32796

وەرگێڕ: ئەمجەد عوسمانی

Preview sample - page 1 of 8 - Soran University Academic Digital Library

ناسنامەی کتێب:

کۆمەڵناسی سیاسی

نووسەر: حوسێن بەشیریە

وەرگێڕ: ئەمجەد عوسمانی

ڕووبەرگ: ئیبراهیم صالح

بەرگەژمێر: ٥٠٠ دانە

چاپخانە: چوارچرا

چاپ: یەکەم، ٢٠١٩

لەبڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتیەکان

ژمارە سپاردنی ( )ساڵی ٢٠١٩ پێدراوە

Preview sample - page 2 of 8 - Soran University Academic Digital Library

ناوەرۆک

دەسپێک ۱۰
وتاری یەکەم ۱۴
۱. پێشینە، گەوهەر و بنەمای کۆمەڵناسی سیاسی ۱۴
۲. ڕەگەزناسی زانستی کۆمەڵناسی سیاسی و سەرچاوە هزرییەکانی ۲۴
وتاری دووهەم ۳۱
چوارچێوەی هزرەکان لە کۆمەڵناسی سیاسیدا ۳۱
پێش‌وتار ۳۱
۱. نموونەی سەرەتایی کۆمەڵناسی سیاسی لە تەندیشەی مارکسدا ۳۲
سێ ڕاڤەی پێکهاتەیی لە پەیوەندی بناغە و ڕووچن ۳۶
هەڵەکاری پێکهاتەیی لە شی‌کردنەوەی ژێربەنا و سەرچێندا ۴۲
چینە کۆمەڵایەتییەکان و دەوڵەت ۴۳
بواری پەیوەندی دەوڵەت و چینەکۆمەڵایەتییەکان ۵۰
چەند ڕاڤێک سەبارەت بە شێوە ئامێری یان سەربەخۆیی (ڕێژەیی) دەوڵەتی
سەرمایەداری نوێخواز ۵۴
ڕالیف میلیبەند ۵۴
نیکۆس پۆلانزاس ۵۷
کلاوس ئووفە ۶۰
۲. چوارچێوەی کۆمەڵناسی سیاسی وبیر ۶۶
پێش‌وتار ۶۶
نموونەی تایبەت بە کۆمەڵناسی سیاسی وێبێر ۷۴
سیاسەت و دەسەڵاتداری سوننەتی ۷۹
سیاسەت و دەسەڵاتداری بوروکراتیک ۸۱
سیاسەت و دەسەڵاتی کاریزمایی ۸۲
هەڵسەنگاندن ۸۶
۳. پلۆرالیزم یان فرەیی سەرچاوەکانی دەسەڵاتی کۆمەڵایەتی ۸۷
سەرجەم ۸۷
ئیلیتزیم ۹۴
هەڵسەنگاندنی بیرۆکەی پارەتۆ لە ژێر ناوی کۆمەڵناسی سیاسی ۹۹
نموونەی فرەیی سەرچاوەکان و گرووپە دەسەڵاتدارەکان ۱۰۱
هەڵسەنگاندن و تۆێژینەوە ۱۰۷
نموونەی ناسەرەکی کۆرپوراتیزم ۱۱۰

Preview sample - page 3 of 8 - Soran University Academic Digital Library

۴. ڕوانگەی ڕەسەنایەتی کارکرد و پەیوەندی نیزامی کۆمەڵایەتی و نیزامی سیاسی... ۱۱۵
بیرۆکەی تالکۆت و پارسۆنز ۱۱۶
هزرەکانی تەواوکەری یەکتر ۱۲۲
هۆگرە دواپینەکان لە ڕەسەنایەتی کارکرددا ۱۲۳
هەڵسەنگاندن و تۆیژینەوە ۱۲۵
گردوکۆ ۱۲۷
وتاری سێیەم: کەلێنە کۆمەڵایەتییەکان، هێزە کۆمەڵایەتییەکان و ژیانی سیاسی ۱۳۰
پێش‌وتار ۱۳۰
۱. کەلێنە کۆمەڵایەتییەکان ۱۳۵
۲. هێزە کۆمەڵایەتییەکان ۱۴۷
کۆمەڵناسی سیاسی لە ئاستی ورد و بەربڵاودا ۱۴۹
شێوازی کردەوەی هێزە کۆمەڵایەتییەکان ۱۵۳
هۆکاری کاریگەر لەسەر توانانیی هێز و گرووپە کۆمەڵایەتییەکان ۱۵۹
جۆری هێزە کۆمەڵایەتییەکان و گرووپە دەسڕۆیشتووەکان ۱۶۶
۳. هێزە کۆمەڵایەتییەکان و پارتە سیاسییەکان ۱۷۰
بەشی چوارەم. ڕۆڵی هێزە کۆمەڵایەتییەکان لە ژیانی سیاسیدا ۱۷۸
پێش‌وتار: دەوڵەت و دەستەبەندی هێزە کۆمەڵایەتییەکان ۱۷۸
۱. بەکگرتوویی و پێکهاتەی چینی سەرمایەدار ۱۸۰
۲. بەکگرتوویی و دەسەڵاتی چینی کرێکار ۱۸۴
۳. ڕادەی دەسەڵات و دەسڕۆیشتوویی چینەکانی پێش سەرمایەداری ۱۸۶
۴. هەڵوێستگری پێگەکان و گرووپە ناچینایەتییەکان ۱۸۷
- هاوەنگی و هاوبیری چین و پێگە کۆمەڵایەتییەکان ۱۸۸
- پەیوەندی چینەکان و پێگە کۆمەڵایەتییەکان ۱۹۰
سەربەخۆیی ڕێژەیی دەوڵەت ۱۹۲
بناغەی هزری کۆمەڵناسی سیاسی: گردوکۆ ۱۹۵
۱. ڕۆڵی چینی سەرمایەدار لە دەسەڵاتی سیاسیدا ۲۰۱
چەمک و بنەمای میژووی بورژوازی ۲۰۴
توانایی سیاسی چینی سەرمایەدار ۲۰۹
بریتانیا ۲۱۰
ئاڵمانی ڕۆژئاوا ۲۱۵
ئەیالەتە یەکگرتووەکانی ئامریکا ۲۱۷
ژاپۆن ۲۱۸

Preview sample - page 4 of 8 - Soran University Academic Digital Library

ئێران ۲۲۰
۲. بەرِێوەبەران و دەسەلاتی سیاسی ۲۲۶
۳. رۆڵی گچکە بورژواکان لە سیاسەت‌دا ۲۳۲
۴. بزووتنەوە و رِێکخراوە کرێکارییەکان ۲۴۱
پێشەکی ۲۴۱
مێژووی بزووتنەوەی کرێکاری ۲۴۶
یەکیەتی کرێکاران ۲۴۸
بزووتنەوە و رِێکخراوەی کرێکاران لە بریتانیا ۲۵۰
بزووتنەوەی کرێکاری لە ئوروپای پاژەیی‌دا ۲۵۵
ئەڵمان ۲۵۹
فەرانسە ۲۶۱
ئیتالیا ۲۶۳
ئیسپانیا ۲۶۳
بزووتنەوەی کرێکاری ئەیالەتە یەکگرتوەکانی ئامریکا ۲۶۴
بزووتنەوەی کرێکارای رِووسیا و ئوروپای رِۆژهەڵات ۲۶۷
بزووتنەوەی کرێکاری لە ئافریقا ۲۶۹
بزووتنەوەی کرێکاری لە ئێران ۲۷۰
گردوکۆ ۲۷۳
۵. رِۆڵی ئاغاوات و خاوەنزەوییەکان لە سیاسەت‌دا ۲۷۴
بیرۆکە و مێژوو ۲۷۴
رِۆڵی ئولیگاریشی خاوەنزەوی لە سیاسەتی وڵاتانی ئامریکای لاتین‌دا ۲۸۳
ئاغاواتی خاوەنزەوی لە ئێران ۲۸۴
۶. رِۆڵی وەرزێرەکان لە ژیانی سیاسی‌دا ۲۹۰
وەرزێرەکان لە مێژووی ئوروپا ۲۹۰
رِۆڵی وەرزێران لە ژیانی سیاسی هێندێک لە وڵاتانی ئوروپایی ۲۹۷
رِۆڵی وەرزێران لە وڵاتانی ئاسیایی‌دا ۳۰۰
رِۆڵی سیاسی وەرزێران لە ئامریکای لاتین‌دا ۳۰۳
رِۆڵی سیاسی وەرزێران لە ئێران ۳۰۴
۷. زانایانی ئایینی، ئایین و سیاسەت ۳۰۶
پێش‌وتار ۳۰۶
رِوانگە ئایینەکان ۳۰۸
داخوازی سیاسی ئایینەکان ۳۱۴

Preview sample - page 5 of 8 - Soran University Academic Digital Library

خاچپەرەستی (مەسیحییەت)..... ٣١٥
ئایینی بووداـ..... ٣٢٠
ئایینی یەهوود (جووله‌که)..... ٣٢١
ئیسلام..... ٣٢٢
ئایین و سیاسەت لە ڕۆژئاوا..... ٣٢٤
ئایین و سیاسەت لە ئامریکای لاتین..... ٣٢٧
ئایین و سیاسەت لە هیندیک لە وڵاتانی ئیسلامی..... ٣٢٩
٨. ڕووناکبیران و سیاسەت..... ٣٣١
ماهییەت و ویستی کۆمەڵایەتی ڕووناکبیران..... ٣٣١
ڕۆڵی ڕووناکبیران لە سیاسەتدا..... ٣٣٨
١. هەڵسەنگاندنی نیزامی سیاسی..... ٣٣٨
٢. بەشداری‌کردنی ڕووناکبیران لە ژیانی سیاسیدا..... ٣٤٠
٣. دوورەپەرێزی لە سیاسەت..... ٣٤٢
٩. ئەرتەش و سیاسەت..... ٣٤٤
پێشوتار..... ٣٤٤
پێشینەی مێژوویی ئەرتەش..... ٣٤٥
میلیتاریزم: چەکداربوونی کۆمەڵ و سیاسەت..... ٣٤٨
بابەتگەلی هزری..... ٣٥١
کۆمەڵناسی سیاسی و خۆ تێهەڵقووتاندنی ئەرتەش لە سیاسەت..... ٣٥٣
توانایی سیاسی ڕێکخراوە نیزامییەکان..... ٣٥٣
هۆکارەکانی دەستتێوەردانی ئەرتەش لە سیاسەت..... ٣٥٤
حەز و ویستی ناوچەیی..... ٣٥٦
ئاستە جۆراوجۆرەکانی دەستتێوەردانی ئەرتەش لە سیاسەت..... ٣٥٦
ئەرتەش و سیاسەت لە ئێران..... ٣٦٠
١٠. ڕۆڵی هۆزەکان و کەمینەگەلی قەومی لە سیاسەتدا..... ٣٦٢
هۆز و ڕەگەز..... ٣٦٢
هۆز و عەشیرە و قەومەکان لە ئێران..... ٣٦٦
١١. ڕۆڵی ژنان لە ژیانی سیاسیدا..... ٣٧٠
پێشینەی مێژوویی..... ٣٧١
نموونەگەلی ڕەفتاری سیاسی ژنان..... ٣٧٤
پەیرەوی‌کردنی ژنان لە هاوسەریان لە ڕەفتاری سیاسیدا..... ٣٧٤
کۆنسرواتیزمی ژنان لە ڕوانگەی سیاسییەوە..... ٣٧٥

Preview sample - page 6 of 8 - Soran University Academic Digital Library

کۆنەپەرەستی ژنان ۳۷۶
هەڵاتنی ژنان لە سیاسەت ۳۷۶
وتاری پێنجەم ۳۷۸
پێگەی کۆمەڵایەتی دەوڵەتەکان و جۆرەکانی حکوومەتە سیاسییەکان ۳۷۸
پێش‌وتار ۳۷۸
پێگە کۆمەڵایەتییەکانی حکوومەتە سیاسییەکان ۳۷۹
پێوەرەکانی کۆمەڵناسی دەستەبەندی حکوومەتە سیاسییەکان ۳۷۹
حکوومەتەکانی دێموکراتیک و پاوانخواز و ڕەوتی گۆڕانی دەوڵەت لە ڕۆژئاوا ۳۸۳
نیزامەکانی کۆنسرواتیزمی سوننەتی ۳۸۷
نیزامە لیبراڵەکان ۳۹۰
لیبراڵ‌دێموکراسی ۳۹۴
دێموکراسی کۆمەڵایەتی و دەوڵەتی ئاسایشی ۳۹۵
قەیرانی سەرمایەداری و سەرهەڵدانی نێئوولیبراڵیزم ۳۹۷
وڵاتانی ڕاستی دەسەڵاتخواز ۳۹۸
تایبەتمەندی و زەمینەگەلی کۆمەڵایەتی بزووتنەوە فاشیستەکان ۳۹۹
دەوڵەتی فاشیستی ۴۰۳
بابەتە مێژوویییەکان ۴۰۴
حکوومەتە چەپخوازەکان ۴۰۹
۲. جۆرەکانی «کۆمەڵگای سیاسی»: پەیوەندی دەوڵەت لەگەڵ کۆمەڵگای مەدەنی و جەماوەرەکان ۴۱۲
پێش‌وتار ۴۱۲
کۆمەڵگای مەدەنی ۴۱۳
کۆمەڵگای جەماوەری ۴۱۸
بیرۆکەکانی کۆمەڵگای جەماوەری ۴۱۹
جۆرەکانی کۆمەڵگای سیاسی ۴۲۴
کۆمەڵی سیاسی فرەخواز ۴۲۴
کۆمەڵی سیاسی بەسراوەی سوننەتی ۴۲۵
کۆمەڵی سیاسی نیوە سوننەتی و ناجەماوەری ۴۲۶
کۆمەڵی سیاسی بەسراوەی جەماوەری ۴۲۷
کۆمەڵی سیاسی سەرکوتکەری ناجەماوەری ۴۲۹
کۆمەڵی سیاسی سەرکوتکەری جەماوەری ۴۳۰

Preview sample - page 7 of 8 - Soran University Academic Digital Library

ئەم کتێبە پێنج وتار لە خۆ دەگرێ. لە وتاری یەکەمدا گەوهەر و پێشینە و کورتە مێژووی بەدی هاتنی کۆمەڵناسی سیاسی تاوتوێ کراوە. وتاری دووهەم پێداچوونەوەیەکی گشتی لە سەر نموونەکانی هزری کۆمەڵناسی سیاسییە. سروشتیەکە لە کۆمەڵناسی سیاسیشدا، وەک شاخەکانی دیکەی زانستی کۆمەڵایەتی سەبارەت بە چوارچێوە و بابەتی خوێندن و هەروەها ماهییەتی بابەتیش جیاوازی بیرو ڕای زۆرە. مەبەست لە تاوتوێ کردنی بیروکەکان تەنیا بەیانی مێژووی بیرۆکەکان لە کۆمەڵناسی سیاسیدا نییە بەڵکوو هەڵسەنگاندنی توانایی و لاوازی ئەم نموونانە و هەروەها نزیک کردنەوەیان لە یەکتر بە جورێک کە دژایەتی پەیا نەکا، لە بەرچاو بووە. لە وتاری سێهەم کە ڕووناهی لە وتاری دووهەم وەرگرتووە، نموونەیەکی گشتی لە کۆمەڵناسی سیاسی هەم لە ئاستی بەربڵاو و هەم لە ئاستی وردا نیشان دراوە. لەم وتارەدا ئاستی لێکدانەوە لە کۆمەڵ ناسی سیاسی و پەیوەندی هێزە کۆمەڵایەتییەکان و ژیانی سیاسی لە بواری هزرییەوە تاوتوێ کراوە. لە وتاری چوارەم کە کاکڵی سەرەکی ئەم کتێبە دروست دەکا، ڕۆڵی هێزە کۆمەڵایەتییەکان لە ژیانی سیاسیدا شرۆڤە دەکا. هۆگری سەرەکی ئەم وتارە هۆگرایەتی مێژوویی و لەمەڕ ڕۆڵی سیاسی هەر هێزێکی کۆمەڵگا فاکتی مێژوویی دێنێتەوە. هەرچەندە مەبەستی وتاری چوارەم «جیا کردنەوەی» کۆمەڵگای سیاسی بە دەستی هێزەکانی دروستکەری ئەو بووە، بابەتی سەرەکی وتاری پێنجەم چۆنییەتی «تێکەڵاوی» ئەم هێزانە لە ناو حکوومەتە سیاسییەکاندا دیاری دەکا. (بابەتەکانی ئەم کتێبە هاوڕێیی لەگەڵ وانەی «کۆمەڵناسی سیاسی» هەیە و لە ڕشتەی زانستی سیاسیدا دەگوترێتەوە)

بەرگ : ئیبراهیم سانع

٨٠٠٠ دینار

Preview sample - page 8 of 8 - Soran University Academic Digital Library